

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 716

מסכת שבת ק"ל - קל"ו ♦ כלאים ה', ה' - ו', ב'

בס"ד, ל' שבט תשע"ג

השבוע בגליון

- ♦ הרפואה המודרנית לפני 2000 שנה
- ♦ מצוות הטפת דם ברית
- ♦ דשא בבוסתן ובו גפן

- ♦ מדוע לא דחו חז"ל את קיום ברית מילה בשבת?
- ♦ ההבדל בין מצוות ברית מילה למצוות שופר
- ♦ מצוות המציצה בברית מילה

דבר העורך

השבוע לומדי הדף היומי לומדים את המעשה על אלישע בעל כנפיים, והרי לפניכם מכתב מרתק בעניין זה.

נזכיר בקצרה את סיפורו של אלישע בעל כנפיים: מלכות רומי גזרה שכל המניח תפילין יענש בחומרה. אלישע לא הסתיר לגזירתו, וקלגס רומאי הבחין בו ברחוב מהלך עם תפילין והחל לדלוק אחריו. רגע לפני שנתפס הצליח אלישע להוריד את התפילין מראשו ולהסתירן בכפות ידיו. כאשר שאלו הקלגס מה בידיו, השיב אלישע: כנפי יונה. כאשר פתח את ידיו אכן ראה הקלגס כנפי יונה, כי נס נעשה לו. מני אז כינוהו 'אלישע בעל כנפיים'.

לכבוד מאורות הדף היומי, הברכה והשלום.

בשנת תשל"ג הגעתי ברכת לילה לעיר מינכן בגרמניה עם הפצעת השחר, בבקרו של היום שבו נחטפו אחד עשר יהודים אשר נרצחו לאחר מכן על ידי ארגון המחבלים "ספטמבר השחור", באירוע הידוע כ"רצח אחד עשר הספורטאים".

הואיל ולא היה לי מקום מתוכנן באכסניה, ניגשתי להתפלל שחרית. מאחר שמדובר בתחנת רכבת ענקית פרשתי לתפילה למסדרון צדדי והחילותי מניח תפילין.

כשאני אך מניח תפילין הפתיעני מאחור שוטר גרמני באמירה תקיפה: "פוליציאי".

כנראה הליכתי למסדרון צדדי בשעת בוקר מוקדמת היתה נראית חשודה בעיניו, וחשדו התגבר שבעתיים

דף קלב/א וביום... ואפילו בשבת

מדוע לא דחו חז"ל את קיום ברית מילה בשבת?

חז"ל תקנו כי בראש השנה שחל בשבת לא יתקעו בשופר, ובשבת של חג הסוכות לא יטלו ארבעת המינים, שמא אדם יטלטל את השופר ואת הלולב ברשות הרבים ארבע אמות ונמצא עובר על איסור תורה.

מאיך, גמרתנו מאריכה בבירור מקורה של ההלכה הידועה, שאין דוחים ברית מילה של תינוק שנולד בשבת, והיא מסיקה כי הלכה זו נדרשת מן הפסוק "ביום" ודרשו חכמים, "ביום - אפילו בשבת", וכלשון המשנה: "עושין כל צרכי מילה בשבת".

ההבדל בין מצוות ברית מילה למצוות שופר: רבותינו הראשונים עומדים על ההבדל בין מצוות ברית מילה לבין מצוות שופר וארבעת המינים, הלמאי חכמים לא הורו על דחיית ברית מילה שנועדה להתקיים בשבת, כפי שביטלו מצוות שופר וארבעת המינים בשבת. דברי הראשונים פרוסים על מרחבי הש"ס, וליקטנו מדברי אחדים מהם לרגל סוגייתנו העוסקת במילה בשבת.

ברית מילה מסורה בידי המוהלים: בעלי התוספות (מגילה ד/ב ד"ה ויעברנה) מבארים, כי "גדולה מילה שיי"ג בריתות נכרתו עליה". בנוסף לכך, ברית מילה מתקיימת על ידי המוהלים בלבד, ואין לחשוש שמומחים אלו ייכשלו בטלטול ברשות הרבים. לא כן מצוות נטילת ארבעת המינים ותקיעת שופר מסורות לכל, וחשש ההכשלות הוא המוני.

הר"ן (ראש השנה דף ח/א מדפי הרי"ף) כותב ביאור דומה. במצוות המועדים טרודים כל בית ישראל, ואין האחד שם לב על רעהו להזהירו לבל יכשל. שונה היא מצוות המילה, אשר בעת קיומה הסובבים את האב יכולים להשגיח לבל יכשל, ואין צורך לתקן תקנות כדי למנוע מכשול. ראשונים אחרים (ריטב"א סוכה מג/א; המאירי מגילה ד/ב) מבארים, כי מצוות המילה היא מלאכה מדאורייתא, שאסור לעשותה בשבת, ואף על פי כן התורה התירתה; לא באו חכמים לדחותה, כדי למנוע חשש עבירה על איסור אחר.

ריטב"א נוקט (שם, על פי המבואר בסוכה שם), כי ההבדל העיקרי בין המצוות נעוץ בכך, שקיום מצוות שופר וארבעת המינים תלוי בתאריך החודש, ובמקומות רבים בני חוץ לארץ לא היו בקיאים בקביעות החודש, מפאת המרחק הרב מארץ ישראל, ולפיכך עשו שני ימים טובים מחמת הספק. נמצא, שמצוות השופר והלולב שקיימו היו על צד הספק. במצווה מעין זו חכמים

צעילוי נשמת

גב' **דבורה זליכוב** ע"ה
ב"ר מרדכי ראובן הלוי פסל ז"ל
נלב"ע ר"ח אדר ב' תשס"ה

תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידינו הר"ר **שמחה רשף**
ומשפחתו שיחיו, **משפחות זליכוב** שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **בנימין בן דוד** ז"ל
ב"ר יעקב ובת שבע ז"ל
נלב"ע ב' באדר תש"א

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שמואל יצחק הלוי גרוס** ז"ל
ב"ר שלום ז"ל
נלב"ע ה' באדר ב' תשס"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו
ר' **שלום יקותיאל יהודה גרוס** שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **(נילי) נעכא שטרנטל** ע"ה ב"ר מנחם הלוי ז"ל

נלב"ע ה' שבט תשע"ג **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בעלה וילדיה שיחיו

נר ה'
נשמת
אדם

החליטו כי יש לגדור גדר מפני מכשול ולהורות כי אין לקיימה בשבת. ריטב"א מסביר, כי אמנם היו מקומות שהיו בקיאים בקביעות החודש, אך חכמים לא חילקו בגזירתם, כדי שלא תראה תורתנו כשתי תורות ח"ו.

לעומת זאת, במצוות מילה אין ספקות, שאינה תלויה בקביעות החודש אלא בשמונה ימים מיום לידתו של התינוק, ולפיכך חכמים לא דחו קיום מצווה זו בשבת.

חתם סופר בסוגייתנו שואל, כי לכאורה גם מצוות ברית מילה מתקיימת בתנאי ספק, שכן, קיים חשש שמא התינוק הוא "נפל" וכמבואר בסוגייתנו אין בו מצוות מילה. אם כן, יש מקום לחכמים לגזור, שלא ימולו בשבת. אולם, הוא מבאר, כי חשש "נפל" בתינוקות אינו ספק מבוסס, מפני שמיעוט התינוקות בלבד הם נפלים, ואין לחוש לספק זה [כי אם מדרבנן, לדעת רשב"ג], אשר אינו דומה לספקם של בני הגולה בעת ששמרו יום טוב יומיים, ואכן לא ידעו אם חג הוא או יום חול [ראה עוד "מאורות הדף היומי" כרך ו' בבא בתרא עמוד ס"ו - "יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה" - באלו אופנים?].

דף קל"ב/ג האי אומנא דלא מייץ

מצוות המציצה בכרית מילה

אחת לתקופה מתפרסמות מודעות על ידי רבנים יושבים על מדין, כי אין לשנות מאום בפעולת המציצה הנעשית בברית המילה על ידי המוהל. על מקור פעולת המציצה ועל הפולמוס שהתעורר בגין כך, במאמר שלפנינו.

במשנתנו נאמר כי בברית מילה הנערכת בשבת "מוהלין ופורעין ומוצצין". רב פפא אומר, כי מוהל שלא מצץ את מקום המילה, יש למנוע ממנו למול תינוקות, מפני הסכנה. לאמר, פעולת המציצה מונעת סכנה מן הרך הנימול.

המציצה היא חובה, וכך נפסק להלכה (רמב"ם הל' מילה פרק ב' הל' ב'; טוש"ע יו"ד סי' רס"ד סעי' ג'), אך סביב דבריו של רב פפא התפתח הדיון מה מקורה של פעולת המציצה, ובספרי הפוסקים אפשר למצוא דעות קוטביות, החל מפוסקים הסוברים, כי הלכה למשה מסיני היא! וכלה בפוסקים הסוברים כי אין כל מצווה בכך, כי אם מניעת סכנה מן היילוד. מעיון בדברי הר"ן (לעיל קל"ב/ב) עולה, כי הוא הסתפק בדבר [לגבי תינוק שנימול בשבת והמוהל פרע ולא מצץ, אם חוזר על ציצין שאינם מעכבים את המילה]. עם זאת, גדולי הפוסקים בכל הדורות כותבים, כי גם אם המציצה נקבעה מחמת צורך רפואי, היא נקבעה כחובה לעולם ואין בכחנו לערער עליה. לגבי אופי הסכנה הנשקפת לרך הנימול ואשר מפניה יש לבצע מציצה, נאמרו בראשונים ביאורים אחדים (רמב"ם שם; וזכר הברית סי' י"ג בשם כללי המילה לר"י הגוזר, וראה ב"תפארת ישראל" על המשניות בבעז' אות א', ובהרחבה במאמרו של הרב ד"ר מ. הלפרין המצויין בסוף המאמר).

לכאורה קיימת הוכחה ברורה שאין בפעולה זו אלא משום מניעת סכנה, שאם מצווה היא, מדוע רב פפא לא אמר שהנמנע מביצועה ייאסר עליו למול מפני שביטל מצוות מילה! ברם מהרי"א אסאד (שו"ת יהודה יעלה סי' רנ"ח) דוחה ראייה זו, מפני שנימוק הסכנה חריף יותר, והוא כולל מקרים נוספים שלא היו כלולים בדבריו, לו היה מנמקם בכך שפעולת המציצה היא מצווה. למשל, בתינוק הזקוק להטפת דם ברית בלבד, המציצה אינה מצווה, אך הסכנה קיימת. זאת, ועוד: מפני ביטול מצווה לא היו מסלקים את המוהל מיד, אלא לאחר שהוחזק בכך שלש פעמים, לא כן מפני הסכנה מסלקים אותו מיד.

צורת המציצה המקובלת מאבותינו מדורי דורות היא "מציצה בפה". ידיעה זו מפורשת בספרי הראשונים והפוסקים, כמוסכמה שאין חולק עליה (עיי' שבלי הלקט הל' מילה אות ז'; תניא רבתי אות צ"ו; עיטור ש"ג הל' מילה ח"ד ורמ"א יו"ד סי' רס"ה סעי' י'). לפני כמאתיים שנה רוח ההשכלה החלה לפעפע, ואחד מן הדגלים שהרימו הללו על נס היה, כי לפי הרפואה המתקדמת, בת ימיהם, המציצה אינה מועילה ואדרבה - מזיקה, ולפיכך, יש לבטלה. עיקר טענתם היתה, כי יש לבטל את המציצה בפה ולבצעה באמצעות כלי, מחשש להעברת זיהומים מן המוהל אל הנימול.

על נושא זה נשתברו קולמוסים רבים, ותשובות רבות נכתבו בעניין. בעל שדי חמד ייחד קונטרס שלם (במערכת מילה) העוסק בנושא, בו קיבץ מכתבים מגדולי דורו על נידון זה, וכמוהו עשו גדולי ישראל נוספים.

ביטול המציצה באופן מוחלט לא נידון על ידי גדולי ישראל כלל, ודיונם התמקד בשאלה אם יש להקפיד על מציצה בפה דווקא, או שמא אפשר לקיים פעולה זו באמצעות כלי, שפופרת, או לחילופין, ניקוי הדם באמצעות צמר גפן חלף פעולת המציצה.

היו שנטו להתיר לספוג את הדם באמצעות ספוג, על ידי לחיצת הספוג על מקום המילה, כדי להוציא את הדם, שהרי זו היא המטרה הרפואית של המציצה "שיצא הדם ממקומות רחוקים" (רמב"ם שם) ולדעתם, די בכך כדי לקיים מטרה זו. על לשון "מציצה" הם כתבו, כי היא מלשון מיצוי הדם ממקום המילה ("יד אליעזר" סי' נ"ה).

לנוכח הקופסה השחורה המזרה שהנחתי על ראשי. הבנתי כי הוא רוצה לעצור אותי.

מאחר שהגרמנית אינה שגורה בפי, אמרתי לו אינסטינקטיבית "דאוונן". הדבר לא עשה עליו רושם כלשהו והוא סימן לי בידו להתלוות אליו. בצר לי סימנתי לו בשפת ידיים "מומנט", על מנת לחלוץ התפילין וללכת עמו לתחנת משטרה, שם קיוויתי לפגוש קצין דובר אנגלית ולהסביר לו פשר העניין.

תוך כדי שאני חולץ תפילין של ראש השוטר המפחיד פוסע לידי, כשעל מצחיית כובעו סמל גרמניה בדמות נשר פורס כנפיים, החל הוא שואל: "יודה? יודה?" אני עם ניצוץ בעיני עניתי לו "יא, יא". מאותו רגע ניצב השוטר בכניסה למסדרון כזקיף ושמר שאיש לא יפריע לי עד גמר התפילה.

נראה שמתת הכרתו עלתה לו תמונה של יהודי עטור תפילין מהשוואה. בדיעבד שאלתי ונאמר לי שתפילה בגרמנית היא "באטן", ו"דאוונן" אין לה זכר בגרמנית. נזקקתי למילה זו במשך היום כאשר התפללנו קבוצת ישראלים מול הבניין בו הוחזקו י"א הספורטאים החטופים, אך נגזרה הגזרה.

בן בנו של אותו קונדר שרץ אחרי אלישע וגילה כנפי יונה שמר עלי עם כנפי הנשר הגרמני על מצחייתו.

וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך.

פ. נ.

פתח תקוה

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף קל"א כגון מילה דכתיב שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב

מציאת השלל שבברית מילה

היכן רמוזה מצות ברית מילה בפסוק "שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב"?

חכמי הדורות האחרונים ביארו, כי ברית מילה היא ממש מציאת שלל רב: רווח גדול בלא יגיעה כלל. הן אדם נימול בקטנותו ממש, בהיותו בן שמונה ימים, ללא שנשאל בדבר כלל. בהיותו בר מצוה ומחוייב במצות מילה, הוא מוצא כי הינו כבר נימול ועומד בלא טרחה ויגיעה כלל...

דף קל"ב/ג עשה לפנינו... ציצית נאה

הידור שלא לכעוס

רצה רבי מרדכי מנסכי להדר במצוות ציצית, עמד והזמין בד מארץ ישראל. בטורח רב וביגיעה רבה עלה לו הדבר. כשהגיע הבד מסרו לאחד מתלמידיו על מנת שיפתח בו פתח בית הצוואר. הלה קיפל וגזר, וכשפתח את הקפלים גילה כי... בטעות קיפל פעמיים ונוצרו שני חורים...

בפיק ברכיים, בגוף רועד ובקול מגמגם סיפר על כך לרבי מרדכי.

כשחיוך על שפתיו הגיב רבי מרדכי: הלא יש צורך בשני פתחים! האחד, למצוות ציצית, והאחר - לנסות את 'מרדכי' אם ישלל בכעס...

דף קלה/א "תיתי לי דעברי אדרב"

תיתי לי

הפירוש המילולי של הביטוי "תיתי לי": תבוא לי. מה בדיוק "תבוא לי"?

בכורות ל/א ענה רש"י על שאלה זו: "תיתי לי. שכר טוב", ובדומה לכך פרש רש"י לעיל (ק"ח/ב - ק"ט/א): "ישולם שכרי". מלבד שבע הפעמים שבסוגיה דלעיל, שביטוי זה הופיע כשבה, יש עוד שבע פעמים אחרות בבבלי במונח חיובי (מגילה כח/א-כט/א; מועד קטן יז/א; כו/א; בכורות ל/א; ערכין טז/א).

מלשון זו למד רבינו תם, שאם אמורא השתבח בעצמו שתבוא לו ברכה על מעשה שעשה, משמע שמעשה זה אינו מחוייב על פי דין, אלא מידת חסידות בלבד. ועוד ניתן להסיק מלשון זו, שהנהגה זו היתה אישית והיא לא פשטה בכלל הציבור (בכורות ב/ב תוד"ה שמא וכ"כ מהרש"ל בתשובה ע"ב, כמובא בט"ז או"ח סי' ח' ס"ק ג').

כרם, בסוגיינתו (קלה/א) משמש ביטוי זה בצורה נדירה לא לגמול טוב, אלא לגמול רע על מעשה שאינו ראוי, וכך מפרש רש"י: "תיתי לי דעברי אדמר. תבואני זאת בשכרי, שעברתי על דברי רבי" (ביצה לו/ב). ומהרש"ל שם מרחיב יותר: "הי רצון שיבוא זה ההפסד בשכרי, ולא אקבל עונש ממקום אחר". במשמעות השלילית מופיע הביטוי בשלישית בעבודה זרה כט/א.

דף קלו/א אמר ליה אבוה צוורוניתא, קרעית למיכל [רצה להתאבל על מות בנו הקטן; אמר לו אביו: רוצה אתה לאכול סעודת אבילות]

חשש לנגיעות ופניות

בבקרן של חג השבועות, לאחר השירה והריקודים, פנה הסבא מנובהרדוק זצ"ל לתלמידיו ואמר להם כי יבדקו בקרבם, שמא הרצון להשאר ערים בלילה נבע גם מהרצון לשמוח ולשיר ולרקוד בבוקר השכם...

חתנו, רבי אברהם יפה', הביע בפניו את תמיהתו: למה יש לחשוש לכך?

ענהו הסבא: הן בסוגיינתו מסופר כי בנו של רב דימי חפץ לשבת שבעה על מות בן קטן, ואביו

אולם, רבים מגדולי ישראל לא הסכימו לפרש בדוחק את לשון "מציצה", אשר משמעותה הפשוטה והרווחת היא מציצה פשוטה כמשמעה, יניקה ומשיכה ולא סחיטה (שו"ת בנין ציון סי' כ"ג, כ"ד). עם זאת הם הסכימו, כי בשעת הדחק אפשר לקיים את המציצה באמצעות שפופרת, אשר בתוכה צמר גפן, כדי למנוע מגע וקשר בין פיו של המוהל לבין מקום המילה (שמש מרפה סי' נ"ד, נ"ה). לעומתם היו שסברו, כי מציצה באמצעות שפופרת גרועה יותר מספיגת הדם באמצעות ספוג (עיין מטה לוי ח"ג סי' ס').

סוף דבר, היהודים שומרי התורה והמצוות שבכל העולם המשיכו לנהוג כדרך ישראל סבא, והמוהלים מוצצים בפה את מקום המילה, כפי שהאריכו הפוסקים לבאר מטעמים שונים, לבד מהמעלות הנזכרות על כך בתורת הסוד.

הפוסקים מדגישים, כי על המוהל לשמור על הגיינה גבוהה, שיהא פיו נקי ללא שמץ חולי, ושינוי צחורות ובריאות. אכן, נהוג כי המוהל מחטא את פיו בחומרי חיטוי טרם המילה, וכאשר קיים חשש לחולי, הן מצד המוהל והן מצד הנימול, נוהגים בשעת הדחק לקיים את המציצה בלא מגע ישיר עם הפה (ראה בספר "ברית אברהם הכהן" עמ' ק"צ - ר"ב).

הרפואה המודרנית לפני 2000 שנה: לסיום נציין, כי עצם טענתם של המשכילים, כי אין כל תועלת רפואית בפעולת המציצה, אשר פיעור פיהם לומר כי חכמינו זכרונם לברכה לא העמיקו לשרשי חוכמת הרפואה, הופרכה לא מכבר עם תגליות רפואיות מדהימות המוכיחות, כי חכמים הקדימו את הרפואה המודרנית בכאלפיים שנה (ראה במאמרו של הר"ר ד"ר מרדכי הלפרין הי"ו, קובץ סיני קכ"ג-ד עמ' קס"א - קע"ו).

דף קלה/א צריך להטיף ממנו דם ברית

מצוות הטפת דם ברית

מצוות ברית המילה מתקיימת על ידי חיתוך הבשר, ובעת חיתוך הבשר יוצא דם, הלא הוא "דם הברית", עליו דורשת הגמרא (לקמן קלו/ב) את הפסוק (ירמיהו לג/כה) "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי". רש"י מביא פסוק (לעיל קלד/א), כי הברית הנכרתת בין היהודי לבין בוראו היא ברית דם, וסוגיינתו דנה בהרחבה, כיצד לנהוג בתינוק הנולד מהול, האם חובה להטיף ממנו דם ברית.

הטפת דם ברית מתינוק שנימול שלא בזמנו: הראשונים דנים בארוכה, אם צריך להטיף דם ברית מתינוק שנימול שלא בזמנו. כידוע, מצווה למול את התינוק החל מן היום השמיני ללידתו, וכמו כן אין למולו בלילה. מה דינו של תינוק שנימול שלא בזמנו, טרם היום השמיני, או לאחר היום השמיני אך בלילה. מצוות מילה אי אפשר לקיים בו פעם נוספת, אך האם חובה להטיף ממנו דם ברית, כדי לקיים לכל הפחות מצווה זו הכרוכה במצוות המילה ואשר לא התקיימה במועדה.

ובכן, בעל הגהות מימוני סובר כי יש להטיף דם ברית מתינוק שנימול בלילה, שכן, הוא נימול שלא כדין. בית יוסף (יו"ד סי' רס"ב סעי' א') מעיר, כי מדברי הרא"ש מוכח שהוא אינו סובר כן, מפני שהרא"ש פסק כי תינוק אשר נימול בטרם מלאו שמונה ימים ללידתו, אינו זקוק להטפת דם ברית. הרי לנו הוכחה מפורשת, כי לדעת הרא"ש תינוק שנימול שלא בעת זמן קיום מצוות המילה אינו זקוק להטפת דם ברית.

אולם, הרמ"א טוען (בדרכי משה), כי אין כל הוכחה מפסקו של הרא"ש, מפני שהרא"ש התייחס לתינוק שנימול טרם מלאות לו שמונה ימים, ואילו בעל הגהות מימוני פסק את דבריו לגבי תינוק שנימול בלילה. הנימול בלילה זקוק להטפת דם ברית חוזרת, ואילו הנימול טרם זמנו, אינו זקוק להטפת דם ברית חוזרת.

מדוע?

על מדוכה זו עמלו רבותינו האחרונים, ולפנינו הסבר נאה מבעל ספר עמק יהושע (הל' מילה).

העילה לכך שהמל את התינוק בטרם מלאות לו שמונה ימים לא קיים מצוות מילה, אינה נעוצה בכך שזמן זה אינו מתאים למצווה, אלא הוא לא עשה מאום! התינוק אינו ערל כלל. מן הירושלמי (הובא בתוס' יבמות א/א) מוכח, כי רק ביומו השמיני חלה על ערלתו דין "ערלה" ומצווה למולו. מעתה, כל תינוק ערל חייב בהטפת דם ברית. אולם, תינוק זה מעולם לא נימול, ערלתו לא הוסרה, שהרי בשעה שנימול היא לא היתה ערלה. תינוק זה לא התחייב, איפוא, מעולם בהטפת דם ברית [ואף שנולד מהול צריך להטיף דם ברית, הוא משום ספק ערלה כבושה, כמובאר בסוגיינתנו].

שונה הוא דינו של תינוק אשר כבר מלאו לו שמונה ימים, אך הוא נימול בלילה. תינוק זה כבר התחייב במילה וממילא, גם בהטפת דם ברית הנלווית אליה, אלא שמצוות המילה קויימה בו שלא כדין - בלילה. על מצוות המילה אי אפשר לשוב, אך להטיף ממנו דם ברית, אפשר ויש לעשות זאת.

חדש!!!

השיעור היומי

בדף היומי,

מתחברים לדף

מכל מקום בכל שעה

מפי המג"ש

הרב **אשר קובלסקי** שליט"א

בטל': **073-2951342**

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

לאור הסבר זה, תינוק אשר מחמת סיבה רפואית נאלצים למולו בתוך שמונת הימים ללידתו, אין צורך למולו ביום ועל ידי יהודי, שהרי אין זו מילה כל עיקר. נדגיש כי מסקנה זו מתבקשת לאור הסבר זה בלבד, שכן, קיימים ביאורים נוספים באחרונים, ולפיהם המסקנות שונות לחלוטין (עיי' חזון יחזקאל פרק ט"ו הל' ז' בשם הגר"ח הלוי זצ"ל, וראה עוד אנציקלופדיה תלמודית כרך ט' עמ' ל"ה, ובשו"ת "בית הלוי" ח"ב סי' מ"ז).

אמר לו כי יתכן שרצונו הפנימי הוא לא מפני האבלות אלא מפני סעודת האבלים. כלומר, חייב אדם לחשוף עצמו שמא בתת מודע מסתתרים רצונות אחרים... ("תנועת המוסר").

מאמר על משנה מסדר זרעים הנלמדת עם הדף היומי

משנה, כלאים, פרק ה', משנה ח': הארוס והקיסוס ושושנת המלך וכל מיני זרעים אינן כלאים בכרם **דשא כבושתן ובו גפן**

בכפר גדעון שבעמק יזרעאל התעוררה שאלה מעניינת: אחד מאנשי המקום טיפח את גינתו, נטע בה גפן פוריה ושתל דשא מוריק כמרבד קסום לבוסתן הנאה. באחד הימים התעשת וניגש לרב הישוב, הרב צבי הירש ויזניצר שליט"א, ושאל אם אין הדבר אסור משום "כלאי הכרם". רב הכפר דן ביסודיות בשאלה זו ולאחר מכן פנה אל הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר שליט"א (שו"ת שבט הלוי, חלק ח; סימן רל"ד), לקבל את הכרעתו הלכה למעשה.

ובכן, הרמב"ם פוסק (הלכות כלאים, פרק ה', הלכה י"ט): "הארוס והקיסוס ושושנת המלך ושאר מיני זרעים אינם כלאים בכרם. הקנבוס והקרנס וצמר גפן הרי הן כשאר מיני ירקות ומקדשים בכרם, וכן כל מיני דשאים שעולים מאליהם בשדה, הרי הם מקדשים בכרם". שני הדינים הראשונים שנויים במשנה, והדין השלישי לגבי דשאים מקורו בירושלמי על אתר. כמוהו פוסק גם שולחן ערוך (י"ד, סימן רצ"ו, סעיף י"ד).

אף על פי כן, הלכה פסוקה היא להתיר זריעת דשא עם גפנים! הא כיצד? המעיין בשולחן ערוך יוכח לדעת כי הגר"א מעיר על אתר שהשולחן ערוך פסק כדעת הרמב"ם, על פי גירסה שהיתה לפניו, אך כפי הנראה השתרבבה טעות סופר בגירסה זו, כמבואר בכמה ראשונים (רמב"ן; ראב"ד; ר"ן), והגירסה לדבריהם היא ש"מין דשאים אינם כלאים בכרם".

אמנם, כותב בעל שבט הלוי, קשה להקל במחלוקת כזו, אך הואיל והבית יוסף איננו מזכיר את הגירסה השונה, יש יסוד להניח שאילו היה רבי יוסף קארו רואה את דבריהם, לא היה פוסק כרמב"ם [על פי מה שכתב הש"ך בהנהגת איסור והיתר, י"ד, ס"ס רמ"ב. זאת, ועוד: יש מקום להקל כי לשיטת רבות נידון זה הוא מדרבנן בלבד].

סוף דבר, הוא מכריע, לאחר שהחזון איש זצ"ל (כלאים, סימן א', ס"ק י"ב) עסק בנושא זה ופסק כי אין איסור בדשאים אפילו אם נועדו למאכל בהמה, "אין אחרי הכרעת החזון איש כלום בזה", ובעל הגינה יכול להותירה כמות שהיא ולהמשיך לטפחה, "בפרט בנידון זה שאינם אלא לנוי בעלמא". רבים עסקו בנושא זה, ולצד הטיעון העיקרי הנזכר, האירו זוית לשונית בעניין זה. מהו "דשא"?

יש להבחין בין הדשאים שלנו, לאותם דשאים שבהם נחלקו הראשונים והאחרונים. החזון איש (שם ד"ה ובעיקר) מבאר, כי הדשאים שדיברו עליהם הפוסקים מדובר בכאלו שהם מאכל אדם או מאכל בהמה, ומקיימים אותם לשם אכילה. המחלוקת בין האוסרים והמתירים בדשאים אלו היא משום שאין דרך לזרעם או מפני שהם צומחים מאליהם.

הבה נבחן את הדברים באשר לדשאים שלנו: מצד אחד, סברות המתירים בדשאים האמורים אינן שייכות כאן: הם אינם צומחים מאליהם [לפחות באשר למשחתי דשא מטופחים], ואף מקובל לזרעם. אולם מאידך גיסא, הם אינם מאכל אדם או מאכל בהמה. וזאת עלינו לדעת - הזרעים האסורים בכלאים אינם אלא זרעים העומדים למאכל אדם. גם הגידולים העומדים למאכל בהמה, או שהם משמשים לרפואה, אסורים בכרם, ובלבד שאנשים מקיימים אותם לשם כך (רמב"ם שם, הי"ח). לדעת החזון איש (הנ"ל, ד"ה ומיהו, וד"ה ונמצא), אף העומדים לרפואה אינם כלאים אלא אם הם ראויים גם למאכל [אדם או בהמה, עיי"ש] על ידי תיקון. מינים שאינם כלולים בקריטריונים אלו, אינם אסורים באיסור כלאים. הנה, במשנתנו נאמר שאירוס וקיסוס ושושנת המלך אינם כלאים בכרם. כך גם נפסק להלכה, כמובא לעיל. לדעת ראשונים רבים, קיסוס ושושנת המלך הם צמחי נוי (ראה אנציקלופדיה תלמודית, ערך כלאים כרך א', עמוד 536 ואילך). כיון שאינם בני מאכל, אינם כלאים (ספר הישר, סימן תקי"ט).

[כמובן לאור זאת יש לפרש שהצמר גפן המוזכר ברמב"ם הנ"ל, הוא ראוי לאכילה, ואכן ראה רדב"ז שם שבעודם רכים הם ראויים לאכילה].

לפי האמור, ברור שהדשא שלנו אינו כלאים. אמנם יתכן שהוא עשוי לשמש כמאכל בהמה, אולם הוא אינו עומד לכך, ועל כן אינו אסור עם גפן.

לעילוי נשמת

הר"ר **יצחק דורמבוס** ז"ל

ב"ר מרדכי ז"ל

נלב"ע ל' בשבט א' דר"ח אדר תשנ"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **רחל פלדמן** ע"ה

ב"ר מנחם סגל ז"ל נלב"ע ד' באדר תרצ"ז

תנצב"ה

הונצחה ע"י נכדה

הר"ר **שלמה אליהו פלדמן** שיח' - גבעתיים

לעילוי נשמת

הרב ר' **שמואל אליעזרי** זצ"ל

ב"ר אליעזר ז"ל נלב"ע ג' באדר תשנ"א

והרבנית מרת **בתיה אליעזרי** ע"ה

ב"ר ישראל זאב הלוי איש הורוויץ זצ"ל

נלב"ע ז' בניסן תשמ"ח **תנצב"ה**

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יהודה אריה מרגלית** ז"ל

נלב"ע ד' באדר תרפ"ו

ומרת **מרים מרגלית** ע"ה

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **בנימין ברוך המער** ז"ל

ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע א' באדר תש"ם

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף שטרן** ז"ל

ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע כ"ט בשבט תשמ"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת אמי מורת

מרת **חיה מאטיל בלוגרינד** ע"ה

בת שרה ברכה וישראל מאיר ישרון הי"ד

נלב"ע ג' באדר ב' תשכ"ז **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה ר' חיים דוד הי"ו

